

Introducció

Recordatori de conceptes bàsics de probabilitat i estadística.

Una població es una variable aleatoria X .

Una mostra aleatòria de mida n de X és un conjunt de variables aleatòries $X_1, \dots, X_n$ independents i que compleixen el següent $\forall A \subset \mathbb{R}, i \in 1, \dots, n : P(X_i \in A) = P(X \in A)$

Els paràmetres són característiques numèriques poblacionals que solen ser desconegudes, com

- La mitjana $\mu = E(X)$
- La variància $\sigma^2 = Var(X)$
- La desviació estàndard $\sigma = \sqrt{Var(X)}$

Estadistics

Donada una mostra aleatòria $X_1, \dots, X_n$ de X , un estadístic és una funció d'aquestes variables, i potser de constants conegudes.

Exemples: La mitjana mostral $\bar{x} = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n x_i$.

La variància mostral (corregida) $S^2 = \frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2$.

La variància mostral (no corregida) $S'^2 = \frac{n-1}{n} S^2$.

La quasi-variància mostral $\tilde{S}^2 = \frac{1}{n} \sum_{i=1}^n (x_i - \mu)^2$ on μ és la mitjana poblacional de X .

Estimadors

Un estimador és un estadístic que es fa servir per estimar un determinat parametre.

Notació: Un estadístic que s'usa per estimar el paràmetre θ es denotat com $\hat{\theta}$. Llavors tenim

- $\hat{\mu} = \bar{X}$.
- $\hat{\sigma}^2 = S^2$.

Distingim entre estimadors (és variable aleatòria) i estimació (valor concret, que es la seva realització, en minúscula).

Distrubucions mostrals més usuals

Donat un estadístic funció de la mostra $X_1, \dots, X_n$ que és una variable aleatòria, la seva distribució és la distribució de mostral de l'estadístic. Propietats de la llei de la mitjana mostral:

- $\mu_{\bar{X}} = E(\bar{X}) = \mu$.
- $\sigma_{\bar{X}}^2 = Var(\bar{X}) = \frac{\sigma^2}{n}$.

Si $X \sim N(\mu, \sigma^2)$, aleshores $\bar{X} \sim N(\mu, \frac{\sigma^2}{n})$.

Propietats de la llei de la variància mostral (corregida), sense corregir i quasivariància:

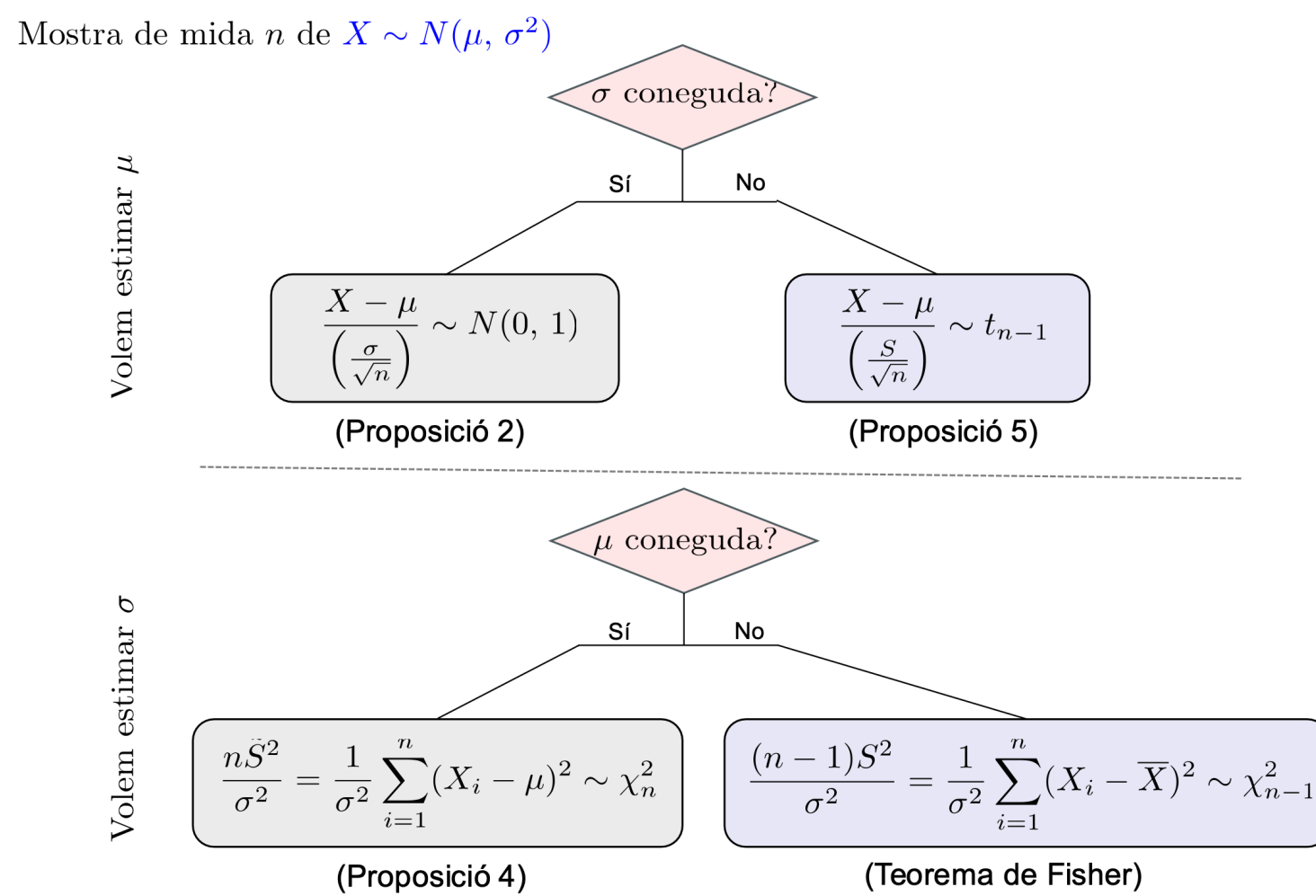
- $E(\tilde{S}^2) = \sigma^2$.
- $E(S^2) = \sigma^2$.
- $E(S'^2) = \frac{n-1}{n} \sigma^2$.

Si $X \sim N(\mu, \sigma^2)$, aleshores $\frac{n\tilde{S}^2}{\sigma^2} = \frac{1}{\sigma^2} \sum_{i=1}^n (X_i - \mu)^2 \sim \chi_n^2$, on χ_n^2 és la distribució khi-quadrat amb n graus de llibertat. Això es fa servir si μ és coneguda.

Teorema 1 (Teorema de Fisher). Si $X_1, \dots, X_n$ és una mostra aleatòria de $X \sim N(\mu, \sigma^2)$, aleshores:

- $\bar{X}$ i S^2 són independents.
- A més $\frac{(n-1)S^2}{\sigma^2} = \frac{1}{\sigma^2} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2 \sim \chi_{n-1}^2$.

Això es fa servir si μ és desconeguda.

Si $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ aleshores $T = \frac{\bar{X} - \mu}{\left(\frac{S}{\sqrt{n}}\right)} \sim t_{n-1}$, on $\underbrace{S = +\sqrt{S^2}}_{\text{Això es estupid?}}$

t_{n-1} és la distribució t de Student amb $n - 1$ graus de llibertat.

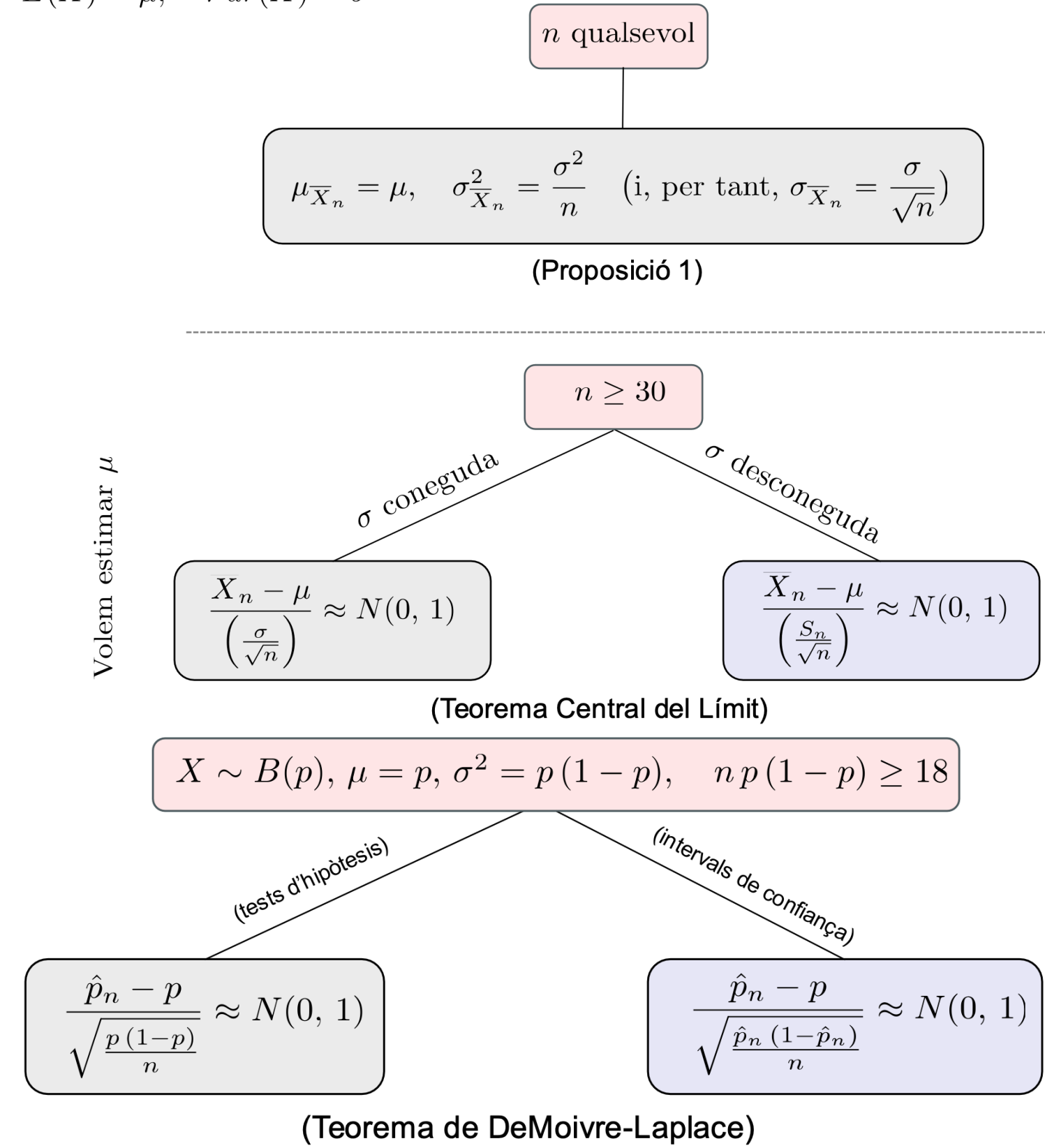
Distribucions mostrals asimptòtiques

Si $X_1, \dots, X_n$ és una mostra aleatòria de X amb llei qualsevol i mida n tal que $E(X) = \mu$ i $Var(X) = \sigma^2$, aleshores $\underline{X}_n \approx N\left(\mu, \frac{\sigma^2}{n}\right)$, equivalentment $Z_n = \frac{\bar{X}_n - \mu}{\left(\frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right)} \approx N(0, 1)$.

També si n és prou gran i σ és desconeguda, aleshores tenim el següent $\frac{\bar{X}_n - \mu}{\left(\frac{S_n}{\sqrt{n}}\right)} \approx N(0, 1)$. A la majoria de distribucions l'aproximació es prou bona a partir de $n \geq 30$.

Mostra de mida n de X amb distribució qualsevol

$E(X) = \mu, \quad Var(X) = \sigma^2$

$\frac{\hat{p}_n - p}{\sqrt{\frac{p(1-p)}{n}}} \approx N(0, 1)$, on $\hat{p}_n$ és la proporció mostral, p és la proporció

poblacional i n és la mida de la mostra.

Quan més gran sigui $np(1-p)$ millor es l'aproximació. Es considera acceptable si $np(1-p) \geq 5$.

Estadístics d'ordre

Donada una mostra de mida n de X : $X_1, \dots, X_n$, els estadístics d'ordre són les variables aleatòries $X_{(1)}, \dots, X_{(n)}$ que són les dades ordenades de menor a major.

Exemples importants:

- La mediana, el valor que separa la meitat superior de la inferior $Q_2 = \begin{cases} X_{((n+1)/2)} & \text{si } n \text{ és senar} \\ \frac{X_{(n/2)} + X_{(n/2+1)}}{2} & \text{si } n \text{ és parell} \end{cases}$
- Els quartils, els valors que divideixen la mostra en 4 parts iguals: $Q_1 = X_{(n/4)}, Q_3 = X_{(3n/4)}$.
- El rang interquartílic, $IQR = Q_3 - Q_1$. Ajuda a entendre la dispersió de les dades centrals.

Si X és una v.a. amb funció de distribució F_X , i $X_1, \dots, X_n$, aleshores la funció de dist. de la v.a. màxim és $F_{X_{(n)}}(t) = (F_X(t))^n \forall t \in \mathbb{R}$. Si X és una v.a. amb funció de distribució F_X , i $X_1, \dots, X_n$, aleshores la funció de dist. de la v.a. mínim és $F_{X_{(1)}}(t) = 1 - (1 - F_X(t))^n \forall t \in \mathbb{R}$.

Si X és una v.a. amb funció de distribució F_X , i $X_1, \dots, X_n$, aleshores

la funció de dist. de la v.a. k -èssim és $F_{X_{(k)}}(t) = \sum_{j=k}^n \binom{n}{j} (F_X(t))^j (1 - F_X(t))^{n-j} \forall t \in \mathbb{R}$.

Apendix A

La distribució χ^2

Si $Z_1, \dots, Z_n$ són v.a. independents amb distribució $N(0, 1)$, aleshores la v.a. $Y = Z_1^2 + \dots + Z_n^2$ llavors $Y \sim \chi_n^2$ amb n graus de llibertat. Propietats:

- La variable Y pren valors positius; la seva funció de densitat

$$f_Y(x) = \begin{cases} 0 & \text{si } x \leq 0 \\ \frac{1}{2^{n/2}\Gamma(n/2)} x^{n/2-1} e^{-x/2} & \text{si } x > 0 \end{cases}$$

Amb Γ la funció gamma d'Euler.

- La seva funció generatriu de moments és $\phi_Y(t) = (1 - 2t)^{-n/2}$, $t < 1/2$.
- $E(Y) = n$, $Var(Y) = 2n$.
- Si $Z \sim N(0, 1)$ aleshores $Z^2 \sim \chi_1^2$.
- Quan n és suficientment gran es pot fer servir l'aproximació $\sqrt{2\chi_n^2} \approx N(\sqrt{2n-1}, 1)$.

La distribució t de Student

Si $Z \sim N(0, 1)$ i $Y \sim \chi_n^2$ són independents, aleshores la v.a. $T = \frac{Z}{\sqrt{Y/n}} Y \sim t_n$, la t de Student amb n graus de llibertat.

Propietats:

- La funció de densitat de $T \sim t_n$ és

$$f_T(x) = \frac{\Gamma\left(\frac{n+1}{2}\right)}{\sqrt{\pi n} \gamma\left(\frac{n}{2}\right)} \left(1 + \frac{x^2}{n}\right)^{-\frac{n+1}{2}}$$

- La densitat de la t de Student és no nul·la en tot $\mathbb{R}$. També és simètrica respecte l'eix vertical. $n \rightarrow \infty \Rightarrow t_n \rightarrow N(0, 1)$.
- Si $T \sim t_n$ aleshores $E(T^k)$ només existeix si $k < n$. A més, $E(T) = 0$ si $n > 1$ i $Var(T) = \frac{n}{n-2}$ si $n > 2$.

Intervals de confiança

Sigui X una v.a. i θ qualsevol paràmetre desconegut de la llei de X . Fixem un valor $\gamma \in (0, 1)$. Un interval de confiança per θ és una parella de nombres reals $t_1 < t_2$ tals que θ està entre t_1 i t_2 amb una confiança de γ . γ és el nivell de confiança de l'interval. Com? Es tracta de trobar dos estadístics T_1 i T_2 tal que $P(T_1 < \theta < T_2) \geq \gamma$.

El metode més comú per trobar intervals de confiança és el mètode del pivot.

Mètode del pivot

Un pivot és una v.a. T tal que és una funció de la mostra i del paràmetre γ i no depèn de cap paràmetre desconegut $T = T(X_1, \dots, X_n; \theta)$. La llei de T és coneguda i no depèn de cap paràmetre desconegut excepte θ .

Per mitjana normal amb variància coneguda

Tenim una població identificada amb una v.a. $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ amb $\sigma > 0$ coneguda però μ desconeguda. I tenim una mostra de mida n de X . Un pivot per a μ és $Z = \frac{\bar{X} - \mu}{\frac{\sigma}{\sqrt{n}}}$.

Llavors, apliquem:

- $P(a \leq Z \leq b) = \gamma$, com $a = -b = z_{\alpha/2}$
- Tenim llavors $P(a \leq \frac{\bar{X} - \mu}{\left(\frac{\sigma}{\sqrt{n}}\right)} = \gamma$
- Aïllem μ i obtenim $P(\bar{X} - z_{1-\alpha/2} \frac{\sigma}{\sqrt{n}} \leq \mu \leq \bar{X} + z_{1-\alpha/2} \frac{\sigma}{\sqrt{n}}) = \gamma$ on $\alpha = 1 - \gamma$
- Finalment, tenim $IC_\gamma(\mu) = [t_1, t_2] = [\bar{X} - z_{1-\alpha/2} \frac{\sigma}{\sqrt{n}}, \bar{X} + z_{1-\alpha/2} \frac{\sigma}{\sqrt{n}}]$

S'anomena error de precisió de l'interval de confiança $IC_\gamma(\mu)$ al valor (la constant) $e = z_{1-\alpha/2} \frac{\sigma}{\sqrt{n}}$. L'error satisfà el següent

- $P(|\bar{X} - \mu| \leq e) = \gamma$
- és la semi-amplitud de l'interval de confiança. Quant més gran és l'error, menys precis l'interval.
- Depèn de la mida de la mostra n , del nivell de confiança γ i de la desviació típica poblacional σ .
  - L'error és una funció creixent del nivell de confiança.
  - L'error és una funció creixent de la desviació típica poblacional.
  - L'error és una funció decreixent de la mida de la mostra.
- Per tal que l'error de precisió d'un interval de confiança sigui el menor menor possible i donat que σ és una constant que no podem modificar, ens queden dues opcions:
  - El recurs fonamental és augmentar la mida de la mostra.
  - L'altre recurs és menys recomenable: disminuir el nivell de confiança.
Però això incrementa el risc de donar un interval que no contingui el paràmetre.

Si fixem un error màxim $\varepsilon > 0$ i un nivell de confiança, podem trobar la mida de la mostra necessària per aconseguir-ho.

Per fer-ho, hem d'aïllar n de la desigualtat $e = z_{1-\alpha/2} \frac{\sigma}{\sqrt{n}} \leq \varepsilon$ i obtenim $n \geq \left(\frac{z_{1-\alpha/2} \sigma}{\varepsilon}\right)^2$.

Llavors, agafem el primer nombre enter $n = \left\lceil \left(\frac{z_{1-\alpha/2} \sigma}{\varepsilon}\right)^2 \right\rceil$

Per mitjana normal amb variància desconeguda

Tenim una població identificada amb una v.a. $X \sim N(\mu, \sigma^2)$ amb μ i $\sigma > 0$ desconeguda. Llavors tenim un pivot $T = \frac{\bar{X} - \mu}{\frac{S}{\sqrt{n}}}$.

on $S = \sqrt{\frac{1}{n-1} \sum_{i=1}^n (X_i - \bar{X})^2}$ és la desviació típica mostral.

Si repetim el mateix procediment que abans, obtenim $IC_\gamma(\mu) = [\bar{X} - t_{n-1, 1-\alpha/2} \frac{S}{\sqrt{n}}, \bar{X} + t_{n-1, 1-\alpha/2} \frac{S}{\sqrt{n}}]$.

Notem que l'error serà $e = t_{n-1, 1-\alpha/2} \frac{S}{\sqrt{n}}$. Satisfà les mateixes propietats que abans menys que depèn de S en canvi de σ .

Analogament amb abans, si fixem un error màxim $\varepsilon > 0$ i un nivell de confiança, podem trobar la mida de la mostra necessària per aconseguir-ho. Aquesta serà $n = \left\lceil \left(\frac{t_{n-1, 1-\alpha/2} S}{\varepsilon}\right)^2 \right\rceil$.

Per variància normal amb mitjana desconeguda

Suposem que tant μ com σ^2 són desconeguts. Llavors, tenim un pivot $\Psi = \frac{(n-1)S^2}{\sigma^2}$.

La llei de $\Psi \sim \chi_{n-1}^2$. No podem fer com anteriorment, ja que χ^2 no es simètrica.

Llavors tenim $P(a \leq \Psi \leq b) = \gamma$, on $a = \chi_{n-1, \alpha/2}^2$ i $b = \chi_{n-1, 1-\alpha/2}^2$.

Aïllem σ^2 i obtenim $P\left(\frac{(n-1)S^2}{\chi_{n-1, 1-\alpha/2}^2} \leq \sigma^2 \leq \frac{(n-1)S^2}{\chi_{n-1, \alpha/2}^2}\right) = \gamma$, es dir

$$IC_\gamma(\sigma^2) = \left[\frac{(n-1)S^2}{\chi_{n-1, 1-\alpha/2}^2}, \frac{(n-1)S^2}{\chi_{n-1, \alpha/2}^2}\right]$$

I, obviament, $IC_\gamma(\sigma) = \left[\sqrt{\frac{(n-1)S^2}{\chi_{n-1, 1-\alpha/2}^2}}, \sqrt{\frac{(n-1)S^2}{\chi_{n-1, \alpha/2}^2}}\right]$

Per variància normal amb mitjana coneguda

El pivot es $\Psi = \frac{n\hat{S}^2}{\sigma^2} \sim \chi_n^2$.

No es simètrica, fem el mateix que abans i tindrem en aïllar σ^2 i o $IC_\gamma(\sigma^2) = \left[\frac{n\hat{S}^2}{\chi_{n, 1-\alpha/2}^2}, \frac{n\hat{S}^2}{\chi_{n, \alpha/2}^2}\right]$ i $IC_\gamma(\sigma) = \left[\sqrt{\frac{n\hat{S}^2}{\chi_{n, 1-\alpha/2}^2}}, \sqrt{\frac{n\hat{S}^2}{\chi_{n, \alpha/2}^2}}\right]$

Asimptòtics, per mitjana i la proporció, mostres grans

Si n és prou gran ($n > 30$), podem aproximar amb una normal.

$\frac{\bar{X} - \mu}{\sigma/\sqrt{n}} \approx \frac{\bar{X} - \mu}{S/\sqrt{n}} \sim N(0, 1)$ ja que S és un estimador de σ .

Si fem servir com pivot $IC_\gamma(\mu) = \left[\bar{X} - z_{1-\alpha/2} \frac{S}{\sqrt{n}}, \bar{X} + z_{1-\alpha/2} \frac{S}{\sqrt{n}}\right]$

i $IC_\gamma(\mu) = \left[\bar{X} - z_{1-\alpha/2} \frac{S}{\sqrt{n}}, \bar{X} + z_{1-\alpha/2} \frac{S}{\sqrt{n}}\right]$ respectivament.

Si tenim una població dicotomica $X \sim B(p)$ i ens interessa trobar p tenim el següent pivot $\frac{\hat{p} - p}{\sqrt{\frac{p(1-p)}{n}}} \approx N(0, 1)$, on $\hat{p} =$

$\bar{X}$. Llavors tenim el següent interval de confiança $IC_\gamma(p) =$

$\left[\hat{p} - z_{1-\alpha/2}\sqrt{\frac{\hat{p}(1-\hat{p})}{n}}, \hat{p} + z_{1-\alpha/2}\sqrt{\frac{\hat{p}(1-\hat{p})}{n}}\right]$ on $\hat{p} = \bar{x}$ és la realització de $\hat{p} = \bar{X}$. S'aplica si $n\hat{p}(1-\hat{p}) \geq 18$
Això s'interpreta de forma analoga a abans. L'error de precisió serà $e = z_{1-\alpha/2}\sqrt{\frac{\hat{p}(1-\hat{p})}{n}}$ i si volem determinar la mida de la mostra tenim $n = \left\lceil \left(\frac{z_{1-\alpha/2}}{2\varepsilon}\right)^2 \right\rceil$.

IC per la desigualtat de Txebixov

Sigui $X_1, \dots, X_n$ una mostra de X . Volem estimar μ però no es prou gran per aproximar-ho via normal.

Llavors tenim $IC_\gamma(\mu) = \left[\bar{X} - \sqrt{\frac{\widehat{Var}(X)}{n\alpha}}, \bar{X} + \sqrt{\frac{\widehat{Var}(X)}{n\alpha}}\right]$ on $\widehat{Var}(X)$ és una bona aproximació de σ^2 . Sí fos coneguda podem fer servir σ^2 en canvi de $\widehat{Var}(X)$.

IC per comparar dues poblacions

Dos poblacions: $X^{(1)}$ i $X^{(2)}$ amb mitjanes μ_1 i μ_2 , variàncies σ_1^2 i σ_2^2 respectivament.

amb mostres independents

La variança es coneguda:
Considerem $X^{(1)} \sim N(\mu_1, \sigma_1^2)$ i $X^{(2)} \sim N(\mu_2, \sigma_2^2)$.
Aleshores tenim que $E(\bar{X}^{(1)} - \bar{X}^{(2)}) = \mu_1 - \mu_2$ i $Var(\bar{X}^{(1)} - \bar{X}^{(2)}) = \frac{\sigma_1^2}{n_1} + \frac{\sigma_2^2}{n_2}$.
i a més tenim $\bar{X}^{(1)} - \bar{X}^{(2)} \sim N(\mu_1 - \mu_2, \sigma_1^2/n_1 + \sigma_2^2/n_2)$
Podem agafar la seguent funció pivot: $Z = \frac{(\bar{X}^{(1)} - \bar{X}^{(2)}) - (\mu_1 - \mu_2)}{\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{n_1} + \frac{\sigma_2^2}{n_2}}} \sim$

$N(0, 1)$
Fem com sempre i tenim el seguent $IC_\gamma(\mu_1 - \mu_2) = \left[(\bar{x}_1 - \bar{X}_2) - z_{1-\alpha/2}\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{n_1} + \frac{\sigma_2^2}{n_2}}, (\bar{x}_1 - \bar{X}_2) + z_{1-\alpha/2}\sqrt{\frac{\sigma_1^2}{n_1} + \frac{\sigma_2^2}{n_2}}\right]$
Important: Si les variables no son normals pero $n_1, n_2 > 30$ podem fer servir aquesta aproximació.

La variança no es coneguda pero que es poden suposar iguals:
Si suposem que $\sigma_1^2 = \sigma_2^2 = \sigma^2$ tenim que $\bar{X}^{(1)} - \bar{X}^{(2)} \sim N(\mu_1 - \mu_2, \sigma^2(1/n_1 + 1/n_2))$
Llavors estimem σ^2 amb $S^2 = \frac{(n_1-1)S_1^2 + (n_2-1)S_2^2}{n_1+n_2-2}$ i tenim que $T = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) - (\mu_1 - \mu_2)}{S\sqrt{1/n_1 + 1/n_2}} \sim t_{n_1+n_2-2}$
Llavors tenim $IC_\gamma(\mu_1 - \mu_2) =$

$$\left[\begin{aligned} &(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) - t_{n_1+n_2-2, 1-\alpha/2} S \sqrt{1/n_1 + 1/n_2}, \\ &(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) + t_{n_1+n_2-2, 1-\alpha/2} S \sqrt{1/n_1 + 1/n_2} \end{aligned}\right]$$

Important: Si $n_1, n_2 > 30$ podem canviar $t_{n_1+n_2-2, 1-\alpha/2}$ per $z_{1-\alpha/2}$.
Per variàncies desconegudes que NO es poden suposar iguals:

Llavors tenim que $T = \frac{(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) - (\mu_1 - \mu_2)}{\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}}$ que té distribució aproximadament t_ν on $\nu = \left\lfloor \frac{\left(\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}\right)^2}{\frac{\left(\frac{S_1^2}{n_1}\right)^2}{n_1-1} + \frac{\left(\frac{S_2^2}{n_2}\right)^2}{n_2-1}} \right\rfloor$ Llavors, com sempre, fem

$IC_\gamma(\mu_1 - \mu_2) = \left[(\bar{x}_1 - \bar{x}_2) - t_{\nu, 1-\alpha/2}\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}, (\bar{x}_1 - \bar{x}_2) + t_{\nu, 1-\alpha/2}\sqrt{\frac{S_1^2}{n_1} + \frac{S_2^2}{n_2}}\right]$
I com abans, si $n_1, n_2 > 30$ podem canviar $t_{\nu, 1-\alpha/2}$ per $z_{1-\alpha/2}$.
Per al quocient de variàncies amb poblacions normals. Com les dues son normals, sabem que $U_1 = \frac{(n_1-1)S_1^2}{\sigma_1^2} \sim \chi_{n_1-1}^2$ i $U_2 = \frac{(n_2-1)S_2^2}{\sigma_2^2} \sim \chi_{n_2-1}^2$. Fem servir la distro F de Fisher-Hipercor, llavors tenim $F = \frac{S_1^2/\sigma_1^2}{S_2^2/\sigma_2^2} \sim F_{n_1-1, n_2-1}$. La fem pivotar i llavors

$IC_\gamma(\frac{\sigma_2^2}{\sigma_1^2}) = \left[\frac{S_2^2}{S_1^2}F_{n_1-1, n_2-1, \alpha/2}, \frac{S_2^2}{S_1^2}F_{n_1-1, n_2-1, 1-\alpha/2}\right]$
Aquest interval no es simètric. No es gens robust en front a la manca de normalitat.

Asimptòtic per a la diferencia de proporcions amb poblacions binàries: Suposem que $X^{(1)} \sim B(p_1)$ i $X^{(2)} \sim B(p_2)$, son independents. Denotem $\bar{X}_1 = \hat{p}_1$ i $\bar{X}_2 = \hat{p}_2$. Llavors tenim que la seguent funció pivot $\frac{\hat{p}_1 - \hat{p}_2 - (p_1 - p_2)}{\sqrt{\bar{p}(1-\bar{p})(1/n_1 + 1/n_2)}} \sim N(0, 1)$ on $\bar{p} = \frac{n_1\hat{p}_1 + n_2\hat{p}_2}{n_1+n_2}$. Es necessita que $n_1\hat{p}_1(1-\hat{p}_1) \geq 18$ i $n_2\hat{p}_2(1-\hat{p}_2) \geq 18$. Llavors tenim $IC_\gamma(p_1 - p_2) = (\hat{p}_1 - \hat{p}_2) \pm z_{1-\alpha/2}\sqrt{\bar{\bar{p}}(1-\bar{\bar{p}})(1/n_1 + 1/n_2)}$, sent $\bar{\bar{p}} = \frac{n_1\hat{p}_1 + n_2\hat{p}_2}{n_1+n_2}$.

Dades aparellades

Si $X_1^{(1)}, \dots, X_n^{(1)}$ i $X_1^{(2)}, \dots, X_n^{(2)}$ son mostres aleatòries de mida n sent $X^{(1)} \sim N(\mu_1, \sigma_1^2)$ i $X^{(2)} \sim N(\mu_2, \sigma_2^2)$, es diuen aparellades si hi ha dependencia $\forall i = 1, \dots, n$.

Llavors, es calculen diferencies $D_1 = X_1^{(1)} - X_1^{(2)}, \dots, D_n = X_n^{(1)} - X_n^{(2)}$, amb $D \sim N(\mu = \mu_1 - \mu_2, \sigma^2)$ on σ^2 es desconeguda, ja que no savem la covariància.
Llavors tenim $IC_\gamma(\mu_1 - \mu_2) = \bar{d} \pm t_{n-1, 1-\alpha/2}\frac{S_D}{\sqrt{n}}$ on $\bar{d}$ i S_D son mitjana i desviació mostral respectivament.

Apendix B

Distribució *F* de Fisher-Hipercor

Si $X \sim \chi_n^2$ i $Y \sim \chi_m^2$ son independents, llavors la variable aleatòria $F = \frac{X/n}{Y/m}$ es diu que te distribució *F* de Fisher-Hipercor amb n i m graus de llibertat. Propietats:

- La funció de densitat es $f_F(x) = \frac{\Gamma(\frac{n+m}{2})}{\Gamma(\frac{n}{2})\Gamma(\frac{m}{2})}(\frac{n}{m})^{n/2}x^{n/2-1}\left(1 + \frac{n}{m}x\right)^{-(n+m)/2}$ quan $x \geq 0$
- $P(F_{n,m} \leq x) = P(F_{m,n} \leq \frac{1}{x})$, aixó serveix per exemple quan $P(F \leq x) = 0.05 \Rightarrow P(F \geq x) = 0.95 = P(F \leq \frac{1}{x})$

Esperances i variàncies

	Esperança	Variància
$X \sim B(p)$	p	$p(1-p)$
$X \sim Bin(n, p)$	np	$np(1-p)$
$X \sim Geo(p)$	$\frac{1}{p}$	$\frac{1-p}{p^2}$
$X \sim BinNeg(r, p)$	$\frac{r}{p}$	$\frac{r(1-p)}{p^2}$
$X \sim HipGeo(N, K, n)$	$n\frac{K}{N}$	$n\frac{KN-K}{N}\frac{N-n}{N-1}$
$X \sim Poiss(\lambda)$	λ	λ
$X \sim U(a, b)$	$\frac{a+b}{2}$	$\frac{(b-a)^2}{12}$
$X \sim Exp(\lambda)$	$\frac{1}{\lambda}$	$\frac{1}{\lambda^2}$
$X \sim Weibull(\nu, \lambda)$	$\lambda\Gamma(1 + \frac{1}{\nu})$	$\lambda^2(\Gamma(1 + \frac{2}{\nu}) - \Gamma^2(1 + \frac{1}{\nu}))$
$X \sim Gamma(r, \lambda)$	$\frac{r}{\lambda}$	$\frac{r}{\lambda^2}$
$X \sim Erlang(r, \lambda)$	$\frac{r}{\lambda}$	$\frac{r}{\lambda^2}$